

4. Фунтікова Н. В. Якості інтелігентної людини як змістова основа виховання інтелігентності у студентської молоді / Н. В. Фунтікова // *Духовність особистості*. - 2014. - Вип. 4. - С. 145-155. / Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2014_4_21.

Карапузова І. В. к. п. н., доцент
Гнізділова О. А. д. пед. н., професор
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
(м. Полтава)

РОЗВИВАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК ОСНОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДОШКІЛЬНИКІВ

Екологічна освіта є одним з найважливіших завдань сучасності, це не лише процес цілеспрямованого впливу суспільства на дітей та їх ставлення до природного середовища, а й простір міжособистісних стосунків, у яких формується цілісна культура особистості та її невід'ємна екологічна складова. Така освіта покликана значно посилити пізнавальні можливості дітей завдяки формуванню у них допитливості та стійкого інтересу до довкілля.

Вивченням проблем екологічної освіти дошкільників займалися видатні педагоги минулого: К. Ушинський, В. Сухомлинський, С. Русова. І в наш час багато науковців та педагогів-практиків присвятили свої дослідження даній проблемі. Серед них Н. Лисенко, Н. Яришева, Н. Глухова, В. Скребець, С. Ніколаєва, З. Плохій, Н. Кондратьєва та ін.

Головною умовою екологічної освіти є створення еколого-розвивального предметного середовища, що передбачає набуття уявлень про самоцінність та неповторність об'єктів і явищ природи, прояв гуманних почуттів до живих істот, оволодіння вміннями відчувати красу та милуватися нею, виважено поводитися в довкіллі, знати правила безпечної поведінки у природі, адже природа має відкритися перед дитиною як жива лабораторія, де можна спостерігати й вивчати її мешканців, як відповідна школа, у якій можна успішно оволодіти основними правилами поведінки, уміннями та навичками розумного використання, примноження й охорони природного довкілля.

Еколого-розвивальне середовище в широкому розумінні – це єдність природного, предметного, соціального та середовища внутрішнього «Я». Воно забезпечує набуття дитиною досвіду контакту із природним оточенням та спілкуванням із дорослими. Ефективність впливу довкілля на особистість дитини у закладі дошкільної освіти залежить від здатності педагогічного колективу організувати комфортне еколого-розвивальне середовище. Щоб сформувати екологічну компетентність, дорослий має сам орієнтуватися у цих проблемах (глобальних, регіональних, місцевих), мати сформоване почуття громадянської відповідальності за стан природи, бажання та дієву готовність до її збереження [2].

Еколого-розвивальне середовище у закладах дошкільної освіти складається з різноманітних елементів, де кожний виконує свою функцію. Так, у приміщенні ЗДО доцільно створити зимовий сад з різноманітними рослинами, які відрізняються за видовим складом, зовнішнім виглядом та географічними особливостями. Бажано мати відеозаписи екологічних програм з краєвидами різних географічних та кліматичних зон у різні пори року, які відображають тваринний і рослинний світ цих зон. Може бути спеціальна екологічна кімната – міні-музеї з колекціями комах, кристалів, листя, насіння, камінців, кімнатних рослин тощо, де діти можуть класифікувати матеріал за розміром, кольором чи формою, складати розповіді, малювати. Дуже потрібні лабораторії для дослідницької діяльності та експериментування, у яких діти вчитимуться аналізувати свої спостереження, робити висновки про закономірності та взаємозв'язки в природі.

Окремо хочеться наголосити на організації в усіх вікових групах «живого куточка», де мають бути різноманітні рослини, тварини, птахи, акваріум з рибками, що відповідають певним вимогам (педагогічна значущість, безпечність для здоров'я дітей тощо). У таких куточках, крім домашніх тварин, можна тримати тимчасових мешканців: жучків, цвіркунів, метеликів та ін., але з однією умовою: взяті з природного середовища комахи та тварини після короткого спостереження мають туди ж повернутися.

Еколого-розвивальне середовище повинне відповідати таким вимогам: надавати дитині свободу, впливати на світовідчуття, самопочуття, здоров'я. Середовище повинне бути зручним, інформатизованим, створювати емоційний комфорт та затишок, забезпечувати гармонійні відносини між дитиною та навколишньою природою.

Створення в дошкільному закладі розвивального середовища пов'язують із забезпеченням сукупності умов, атмосфери, якнайсприятливішої для прогресивного розвитку свідомості та поведінки дошкільника. Розвивальними вважаються умови, які підживлюють природні сили дитини, сприяють реалізації нею своїх потенційних можливостей, збагачують знанням основ філософії життя та практичними навичками, вдосконалюють їх, забезпечують усвідомленість, культурність, міцність; позитивно впливають на становлення особистісного досвіду, формують реалістичні образи світу та власного «Я», елементарну систему морально-духовних цінностей, корисні гармонійному розвитку, базуються на знанні вікових та індивідуальних можливостей вихованців [2].

Таким чином, еколого-розвивальне середовище у ЗДО є важливою умовою ефективної підготовки дитини до майбутнього самостійного життя. Таке середовище має бути організоване так, аби спонукати дитину до виконання активних дій відповідно до її життєвого ритму, фізичних та психічних можливостей. Педагогічна організація повноцінного розвивального екологічного середовища та відповідна позиція вихователя в організації екологічної діяльності дітей забезпечать реалізацію виховних та освітніх завдань з екологічної освіти дошкільників, сприятимуть створенню атмосфери взаємодії дітей і природного середовища.

Список використаних джерел:

1. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: педагог-дошкільник : навч.-метод. посіб. для ВНЗ / Неллі Василівна Лисенко. – К. : Слово, 2009. – 400 с. – Бібліогр.: с. 394-397 (48 назв).
2. Плохій З. Еколого-розвивальне середовище дошкільного навчального закладу (інноваційні підходи) / Зоя Плохій // Дошкільне виховання. – 2010. – № 7. – С. 6–10.

Карапузова Н. Д., к.п.н.,
професор Полтавський
національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
(м. Полтава)

СЮЖЕТНО-РОЛЬОВА ГРА ЯК КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ДИТИНИ

У дошкільній педагогіці традиційно досить широко вивчаються теоретичні та прикладні можливості середовища, його вплив на розвиток дитини. Середовищний підхід присутній у чинних освітніх програмах, причому акцент робиться на правильному виборі предметів, які оточують дитину. Більшість дослідників під освітнім середовищем розуміє систему матеріальних об'єктів діяльності дитини, яка функціонально моделює зміст її духовного і фізичного розвитку. Таке розуміння середовища закономірно має передбачати і його культурно-освітнє наповнення, оскільки вирішення педагогічних задач убачається авторами програм у тому числі і як актуалізація конкретних природних, соціальних і культурних умов. Відповідно, реальне розуміння культурно-освітнього середовища дошкільного дитинства не обмежується тільки предметним оточенням.

Під культурно-освітнім середовищем ми розуміємо певну складову буття дитини, яка сповнена сукупністю елементів, у якій особистість у процесі життєдіяльності має можливість задовольняти потреби в освіті, розвивати способи пізнання світу, удосконалювати власний життєвий досвід.

Отже, реальне розуміння культурно-освітнього середовища дитини не обмежується лише предметним оточенням, яке виступає, швидше за все, як своєрідний чинник середовища, про культурно-освітню потребу якого свідчить рівень розвитку ігрової діяльності дитини, а насамперед – сюжетно-рольової гри як образної гри за певним задумом дітей, який розкривається через відповідні сюжети і розігрування. І якщо важливим завданням педагогічної ергономіки і психології розвитку дитини є визначення оптимального навколишнього середовища для її здорового і гармонійного розвитку, то відповідно до дошкільного дитинства шукана доцільність визначається саме сюжетно-рольовою грою.

Зауважимо, що дитяча гра виникає і відбувається у певному життєвому